

MEDYA VE SUÇ KORKUSU İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

AN EVALUATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN MEDIA AND FEAR OF CRIME

Doç.Dr. Gökhan GÖKULU

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, gokhangokulu@hotmail.com,
Çanakkale/Türkiye

ÖZ

Suç korkusu bireylerin gündelik yaşamındaki günlük rutinlerini etkileyen önemli bir toplumsal problemdir. Bireyler belirli bir suçun mağduru olma korkusuyla kendilerini güvende hissedemeyebilirler bu durum onların yaşam kalitesini de etkilemektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde suç korkusu kavramı bireylerin çevresiyle kurduğu ilişki biçimlerini de etkilemekte, bir bakıma bireyi toplumdan soyutlamaktadır. Çalışma suç korkusunu etkileyen bir boyut olarak medya ve suç korkusu ilişkisi üzerine odaklanmaktadır. Medya günümüzde bireylerin yaşamında çok önemli bir yere sahip olan bir araç konumundadır. Modern birey çevresinde ve dünyada olan biten olaylardan çok hızlı bir biçimde haber almaktadır. Bu durum aynı zamanda medyanın bireyleri yönlendirme gücünü ve bu durumun yarattığı problemleri de akıllara getirmektedir. Çalışma medyanın hangi durumlarda suç korkusuna neden olduğunu inceleyecektir. Bu anlamda çalışmanın son kısmında medyanın sansasyonel habercilik anlayışının suç korkusuna olan etkileri tartışılacak ve bu durumun olası etkileri örneklerle incelenecektir. Çalışmamız aynı zamanda sorumlu bir yayıncılık anlayışının bireylerin suç korkusunu nasıl azaltabileceğini bu konuda medyaya düşen görevin neler olduğunu da ortaya koyacaktır.

Anahtar Kelimeler: Suç korkusu, Medya, Mağduriyet, Suç haberleri, Ahlaki panik

ABSTRACT

Fear of crime is one of the most important social problems affecting the routine activities of individuals in their daily lives. Individuals might not feel safe since they are scared of being victimized by a specific crime, which affects their quality of life. From this perspective, the concept of fear of crime also affects forms of relationships established by an individual's surroundings, and an individual is isolated from society. This study, in this context, focuses on the relationship between media and fear of crime as a factor affecting fear of crime. Nowadays, media plays an important role in an individuals' daily life. The modern individual receives news very quickly from the events in the immediate surroundings and around the world. At the same time, this situation is related to misleading power of media's orientation and the problems created by this situation. The study examines in which situations the media causes fear of crime. In this view, in the last section of the study, the effects of the concept of sensational journalism on fear of crime will be discussed, and the possible effects will be examined by considering the previous researches in this field. The study also attempts to show how a responsible broadcasting approach might reduce the possible effects of fear of crime on an individual basis, and to reflect the potential mission of media.

Key Words: Fear of crime, Media, Victimization, Crime News, Moral panic

1. GİRİŞ

Suç korkusu bireylerin gündelik rutin davranışlarını, kişisel güvenlik algılarını, hayata bakış açılarını, kurdukları toplumsal ilişkileri etkileyen, son yıllarda sıklıkla gündeme gelmeye başlayan bir sosyal problemdir. Bireylerin gündelik etkileşim biçimlerini, onların toplumun diğer fertleri ile kurmuş oldukları ilişkileri zayıflatan suç korkusu, yaşam kalitesine doğrudan etki ederek özellikle kendini savunmasız hisseden bireylerin toplumdan kendilerini soyutlamasına neden olmaktadır.

Suç korkusunun toplumsal bütünleşme ve yaşam kalitesi açısından giderek önemli bir olgu olarak görülmeye başlaması genellikle ilgili formel kurumlar kadar suç ve sapma üzerine çalışan kriminologların da ilgisini bu alana yoğunlaştırmasına sebep olmaktadır. Bu bakımdan suç korkusu hem resmi kurumların hem de konuyla ilgili akademisyenlerin ilgi odağı haline gelmekte, bu durum suç korkusu üzerine yapılan çalışmaların artmasına neden olmaktadır.

Plansız ve kontrolsüz kentleşme süreciyle birlikte buna eşlik eden düzensiz göç olgusunun güvenlik açısından son yıllarda önemli bir tehdit haline gelmesiyle birlikte, suç korkusu giderek artan bir toplumsal sorun olarak kendini göstermeye başlamıştır. Suç korkusu olgusunu sadece kişisel güvenlikle ilgili bir sorun olarak değil toplumsal güven ve bütünleşmeyle ilgili sosyolojik bir problem olarak görmek gerekmektedir. Bu anlamda Dolu ve diğerleri (2010) suç korkusunun bireyler ve toplum üzerinde yarattığı etkileri şu şekilde özetlemektedirler

“En genel anlamda bireylerin yaşam kalitesini temelden sarsacak güçte ve toplumsal bir problem olan suç korkusunun bireye, topluma, ekonomiye ve toplumsal düzene çok sayıda olumsuz etkileri vardır. Suç korkusu, bireyde geri çekilme, içe kapanma ve topluma yabancılaşma gibi olumsuz etkilere neden olan, bazı durumlarda anti-sosyal kişilik problemlerine ve hatta bazen de akıl hastalıklarına kadar götürebilen ciddi bir sorundur. Toplumsal barış ve güven ortamını zedeleyen suç korkusunun, insanlar arası ilişkileri azaltan, bağları zayıflatan ve kopartan bir yapısı vardır” (Dolu ve diğerleri 2010:58)

Suç korkusunun hem kişisel hem de toplumsal güvenlik açısından önemli bir problem haline gelmesi sonucunda, getirilecek çözüm önerileri ve uygulamalara referans olması açısından konuyla ilgili kapsamlı ve çok boyutlu çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bakımdan suç korkusunu artıran olguların neler olduğunu ortaya koymak ya da hangi grupların suç korkusu açısından risk taşıyabileceğini açığa çıkarmak daha etkili ve çözüme yönelik stratejilerin geliştirilmesine olanak tanıyacaktır.

Çalışmamız suç korkusunu dolaylı olarak etkileyen faktörlerden birisi olan medyanın etkisi üzerinde durmayı amaçlamaktadır. Bireylerin yaşamında çok önemli bir yer tutmaya başlayan medyanın olumlu olduğu kadar pek çok olumsuz etkisi bulunabilmektedir. Bireyler çevresinde olan biten olaylar kadar yaşadığı kentte, ülkede ve dünyada gerçekleşen gelişmeleri medya aracılığıyla takip etmektedirler. Medyanın bireylerin yaşamında giderek önemli bir rol üstlenmesi onların gerçeklik algısını, olayları yorumlama biçimlerini etkilemekte bu durum kimi zaman var olan sorunları gerçekte olduğundan çok daha büyük yorumlayabilmelerine neden olabilmektedir.

Çalışma suç korkusu kavramını bu kavrama yönelik farklı teorik yaklaşımları ortaya koyduktan sonra medya ve suç ilişkisinin bireyler üzerindeki etkisini inceleyecektir. Çalışma medyanın bireylerin suç korkusunu hangi durumlarda artırdığını, suç haberlerinin yapıma ve aktarılma biçimlerinin izleyiciler üzerinde ne gibi etkilerde bulunduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma, izleyiciyi paniğe sevk eden şiddet içeriği yüksek ve sansasyonel bir üslupla kitlelere aktarılan haberlerin bireylerin suç korkusunu artırdığını bu konuda yapılan çalışmalara referans göstererek ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Medyanın suç korkusunu hangi durumlarda artırdığını bu konuda yapılan araştırma sonuçları üzerinden ortaya koyan çalışma, medyanın her zaman suç korkusunu negatif olarak etkilemeyebileceğini, sorumlu ve ilkel yayıncılık anlayışı ile ortaya konulan haberlerin bireyler üzerinde tam tersi bir etkide bulunabileceğini vurgulamaktadır. Bu bakımdan medya ve suç korkusu arasındaki ilişkinin analizinde genelleme ve indirgemelerden kaçınarak bağlama inilmesi gerektiği vurgusu makalenin temel tezini oluşturmaktadır.

2. SUÇ KORKUSU

Suç korkusu kavramı en genel anlamda bireylerin herhangi bir suça maruz kalmaktan duyduğu endişeyi ifade etmek için kullanılmaktadır. Bununla birlikte ilgili literatür incelendiğinde suç korkusu olgusunun, bilişsel duygusal ve davranışsal boyutları üzerinden değerlendirildiği için kavramın üzerinde evrensel bir uzlaşımın bulunmadığı gözlemlenmektedir. (Hale 1996'dan aktaran Öztürk 2015:254).

Suç korkusuna yönelik ilk çalışmalar bireylerin bir suçun mağduru olmaktan ne derecede endişe ettiklerini ölçmeyi amaçlamışlardır. Bununla birlikte bu çalışmalar bireylerin suça yönelik mağdur olma endişelerini çok genel olarak ele almakta ve bireyleri daha genel bir cevap vermeye zorlamaktadırlar. Suç korkusunun genel bir mağduriyet endişesi üzerinden ölçülmesi bireylerin farklı suç türlerine maruz kalmaktan farklı endişeler duyabilecekleri noktasında eleştiri almıştır (Ferraro ve LaGrange 1987).

Suç korkusunun farklı boyutlarını inceleyen araştırmalar kavramı bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutları üzerinden ele almakta ve suç korkusunu bu temel unsurlar üzerinden ölçmektedirler. Bu bakımdan kavramın

bilişsel boyutunu mağduriyet risk algısı, duygusal boyutunu suç korkusu ve son olarak davranışsal boyutunu ise kısıtlanmış davranışlar oluşturmaktadır (Öztürk ve diğerleri 2016:1491).

Suç korkusunun bilişsel boyutunu oluşturan mağduriyet risk algısı yaklaşımı bireylerin herhangi bir suçta maruz kalma olasılığını değerlendirmelerini isteyerek suç korkusunu bu değerlendirme üzerinden analiz etmektedir. Ferraro ve LaGrange (1987), bireylere çevrelerinin ne ölçüde güvenli olduğunu değerlendirmelerini istemenin kişisel olmayan genel bir risk algısını içerdiğini bu durumun da duygusal ve kişisel bir kavram olarak ele alınması gereken suç korkusunu yansıtmayacağını vurgulayarak eleştirmişlerdir. Rontree ve Land (1996:1372) yapmış oldukları çalışmalarında suç korkusu ve mağduriyet risk algısının birbirinden farklı kavramlar olduğunu ortaya koymuş toplumsal bütünleşmenin yüksek olduğu bölgelerde suç korkusu ve mağduriyet risk algısının farklılaşabileceğine vurgu yapmıştır.

Suç korkusunu duygusal boyutunu ele alan yaklaşım ise suç olgusuna ya da suçun gerçekleşme olasılığına karşın bireylerin yaşadığı duygusal reaksiyon olarak tanımlama eğilimindedir. Ferraro (1995:23) suç korkusu kavramını “bireyin suça ya da suç ile ilişkilendirdiği sembollere karşı geliştirdiği korku veya endişe reaksiyonu” olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşım bireyin herhangi bir suçun mağduru olma riskini ölçmekten çok olası bir suç sonucunda yaşayacağı duygusal tepkiyi, endişe ve korkuyu ölçmeyi hedeflemektedir.

Suç korkusunu bireylerin suça karşı gösterdikleri duygu durumu üzerinden tanımlamak, endişe ya da korku duyma durumuyla özdeşleştirmek suça maruz kalma riski ile suçtan endişe duyma arasında bir ayrıma gidilmesini öngörmektedir. Bireyler kimi durumlarda suç olgusuna maruz kalma riskini düşük görmesine karşın suça maruz kalmaktan büyük endişe duyabilirler. Literatürde korku mağduriyet paradoksu olarak nitelendirilen duruma göre suça diğer gruplara göre daha az maruz kalan kadın ve yaşlıların yapılan çalışmalarda daha fazla suç korkusu taşıdıkları gözlemlenmektedir (Garafalo 1979, Lindquist ve Duke 1982, Jackson 2009).

Suç korkusu ve mağduriyet risk algısı arasında ayrıma giden yaklaşımın bir diğer avantajı, özellikle suçlu alt kültürle etkileşim içerisinde bulunan, dolayısıyla bir suçta maruz kalma ihtimali yüksek olan bireylerin bu suça maruz kalmaktan endişe etmeyebileceğini ortaya koyabilmesidir.

“Risk algısı ve suç korkusu genellikle benzer kavramlar olarak görülse de kimi durumlarda bu iki kavram birbirinden bütünüyle ayrılmaktadır. Örneğin suç oranının çok yüksek olduğu bir bölgede gençlik çetelerinin üyesi olan bir gencin mağduriyet risk algısı yüksek çıkabilir. Bununla birlikte pek çok riskli eylemin bizzat içerisinde bulunan bu gencin, suç korkusu büyük ihtimalle düşük çıkacaktır. Bunun nedeni, bireylerin sahip olduğu alt kültüre ve suçlu bireylerle girdiği etkileşimin durumuna göre kişisel güvenlik değerlendirmesi yapmasıdır.” Gökulu 2012:120).

Suç korkusunu davranış boyutu üzerinden değerlendiren yaklaşım ise bireylerin suç korkusu sonucunda belirli tepkileri geliştireceği öngörüsünden hareket etmektedir. Bu yaklaşıma göre bireyler bir suçun mağduru olma korkusu taşıdıklarında ona yönelik davranış stratejileri geliştirerek suç korkusuyla baş etmeye çalışırlar.

Suç korkusunu davranış üzerinden ele alan yaklaşımlar bireylerin suç korkusu olgusunu iki temel davranış kalıbı üzerinden değerlendirmektedir; savunma ve kaçınma davranışları. Savunma davranışları bireylerin bir suçun mağduru olduğunda kendisini savunmaya yönelik almış olduğu önlemleri içermektedir. Kesici bir alet ya da biber gazı taşımak ya da suçlularla daha etkin baş edebilmek amacıyla dövüş sporları kursu almak gibi eylemler savunma davranışı kapsamına dahil edilebilecek eylemleri oluşturmaktadır.

Suç korkusunu davranış üzerinden ele alan yaklaşımlardaki diğer boyutu kaçınma davranışları oluşturmaktadır. Kaçınma davranışı bireylerin bir suçun mağduru olmaktan korktukları için bazı eylemleri gerçekleştirmekten vazgeçmesini ifade eder. Geceleri dışarı çıkmaktan kaçınmak, belirli bölgelere gitmekten vazgeçmek ya da suça maruz kalacağı endişesiyle bir yerden, bölgeden erken ayrılmak bireylerin kaçınma davranışlarını oluşturmaktadır.

Suç korkusunu farklı boyutlarda ele alan farklı yaklaşımlar genellikle kavramın bir boyutu üzerine odaklanmış, risk yaklaşımında görüldüğü üzere kimi zaman suça maruz kalma olasılığıyla suç korkusunu eş değer tutmuştur. Bu anlamda suç korkusunu ele alan bir çalışma öncelikle risk algısıyla suç korkusu arasında ayrıma gitmeli bilişsel davranışsal ve duygusal boyutları üzerinden suç korkusunu çok boyutlu bir biçimde değerlendirmelidir.

Bununla birlikte suç korkusu kavramını Ferraro'nun (1995:23) ifade ettiği gibi öncelikle bir suça maruz kalma durumundan duyulan endişe hissi olarak tanımlanıp kavramın risk algısı ve davranış boyutundan ayrı değerlendirilmesi aynı zamanda bu iki boyutun suç korkusu üzerine etkilerinin incelenmesi daha bütüncül bir yaklaşım olacaktır.

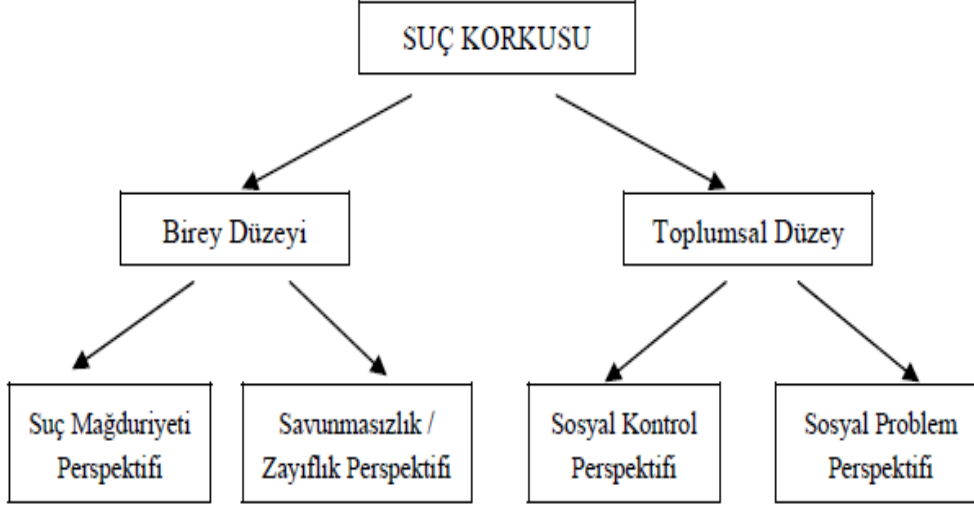
3. SUÇ KORKUSUNU AÇIKLAMAYA YÖNELİK KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

Suç korkusuyla ilgili literatürü incelediğimizde olgunun temelde iki farklı perspektif üzerinden açıklanmaya çalışıldığı söylenebilir. İlk gruptaki yaklaşımlar suç olgusunu bireysel bir bağlamda değerlendirerek bireylerin kişilik özelliklerinin suç korkusu üzerindeki etkilerini baz almakta ve suç korkusunu bireysel özellikler üzerinden açıklamaya çalışmaktadır. Örneğin mağduriyet yaklaşımı, bireyin daha önce herhangi bir suçun mağduru olmasının suç korkusuna etki ettiğini daha açık bir ifade ile suç korkusunu artırdığını vurgulamaktadır.

Suç korkusunun bireysel özelliklerden ziyade toplumsal boyutlarına vurgu yapan açıklamalar ise suç korkusu olgusuna makro perspektiften bakarak kurumsal boyutta yaşanan değişimlerin toplumsal çözümlerin suç korkusu üzerindeki etkilerini incelemektedir. Bu noktada suç korkusunu toplumsal boyutta açıklamaya çalışan yaklaşımlar, hızlı ve sağlıklı kentleşme sürecinin yarattığı anonimleşme ve yabancılaşma duygusunun bireyin kendisini savunmasız ve yalnız hissetmesine neden olduğunu vurgulayarak, bu durumun suç korkusunu artırdığını ifade etmektedirler.

Dolu ve diğerleri (2010:65) suç korkusuna yönelik teorik yaklaşımları bireysel ve toplumsal düzeyde 2 ana eksen üzerinde toplandığını ortaya koymaktadır. Birey düzeyindeki açıklamalar, suç mağduriyeti ve bireylerin savunmasızlık düzeylerini suç korkusu kavramıyla ilişkilendirmeye çalışırken toplumsal düzeydeki açıklamalar toplumsal kontrolün ve toplumsal olayların algılanma biçimlerinin suç korkusu üzerindeki etkileriyle ilgilenmektedir.

Tablo 1 Suç Korkusunu Açıklamaya Yönelik Teorik Yaklaşımlar

Kaynak: Dolu ve diğerleri 2010:64

Suç korkusunu bireysel düzeyde ele alan yaklaşımlardan suç mağduriyeti yaklaşımı suç korkusunu mağduriyet olgusuyla ilişkilendirerek mağduriyet yaşayan bireylerin daha fazla suç korkusu taşıyacağı varsayımından hareket etmektedir. Mağduriyet perspektifiyle ilgili çalışmalar suç korkusunu bir model üzerinden açıklamaya çalışan ilk yaklaşımlardan biridir. Konuyla ilgili ilk çalışmalar direk mağduriyet ile suç korkusu arasında ilişki kurmuşlardır. Bu yaklaşımda herhangi bir suçun doğrudan mağduru olan bireylerin suç korkularının artacağı dolayısıyla çevresel güvenlik algısının da bozulacağını öngörmektedir.(Sironi ve Bonazzi 2016:160).

Mağduriyeti suç korkusu ile ilişkilendiren çalışmalar sadece doğrudan mağduriyetin değil dolaylı mağduriyetin de suç korkusu açısından belirleyici olabileceğinin altını çizmişlerdir. Bu anlamda bireylerin sadece kendi yaşadıkları mağduriyet deneyimleri ile birlikte ailesinin, arkadaşlarının yaşadıkları suç deneyimleri de suç korkusunu etkileyen bir faktör olarak rol oynamaktadır (Fox ve diğerleri 2009:26). Dolaylı mağduriyet kavramı sadece bireylerin yakın çevrelerindeki kişilerin yaşadıkları mağduriyetler sonucunda güvenlik algısındaki yaşanan değişimleri kapsamamaktadır. Bu anlamda radyo, televizyon gibi kitle iletişim

araçlarının suç haberlerini yansıtmaya biçimi de bireylerin suç korkusunu artırabilir ve bu nedenle dolaylı mağduriyete yol açan etkenler içerisinde değerlendirilebilir.

Suç korkusunu bireysel özellikler üzerinden açıklamaya çalışan bir diğer görüş savunmasızlık yaklaşımıdır. Savunmasızlık yaklaşımı literatürde korku risk paradoksu olarak adlandırılan suça daha az maruz kalan kadınların ve yaşlıların daha fazla suç korkusu taşıdığı gerçeğinden hareketle suç korkusunu belirleyen temel unsuru mağduriyet değil, bireylerin suçla baş edebilme potansiyelleri olarak görmektedir.

“Savunmasızlık veya Zayıflık Perspektifi olarak da adlandırılan başka bir yaklaşıma göre suç korkusunun kaynağı, az önce de bahsettiğimiz bireylerin potansiyel suçlulara karşı koyamayacak ve direnemeyecek kadar zayıf ve kırılgan olmaları ve bu nedenle de kendilerini pek çok suçun potansiyel mağduru olarak görmeleridir. Bu perspektife göre en savunmasız ve zayıf grubu kadınlar ve yaşlılar gibi genel nüfus içinde fiziksel özellikleri açısından daha zayıf ve kırılgan olan insanlar oluşturur. Pek çok bilimsel araştırma sonucuna göre, yaşlılar ve kadınlar, gençler ve erkeklere oranla daha çok suç korkusuna maruz kalmaktadırlar” (Stafford ve Gale, 1984’den aktaran Dolu ve diğerleri 2010:66).

Savunmasızlık yaklaşımı bireylerin kendilerini güvende hissedip hissetmediğinin ve kendilerini savunma potansiyellerinin, suç korkusu açısından en az mağduriyet olgusu kadar önemli bir parametre olduğunu göstermiştir. Bu anlamda suç korkusunun sadece fiili, mevcut bir durumla ilgili olmayabileceği bireyin kendisi ile ilgili ya da suçla ilgili algısının da suç korkusunu etkileyen bir unsur olduğu bu yaklaşımla birlikte kabul edilmeye başlanmıştır.

Suç korkusunun sadece bireysel özellikler üzerinden değil toplumsal faktörler üzerinden ele alan görüşler suç korkusu olgusunu sadece bireysel özellikler üzerinden açıklamaya çalışmanın eksik olduğunu makro toplumsal değişkenlerinde bireylerin güvenlik algısını şekillendirmekte son derece önemli bir değişken olduğunu vurgulamaktadırlar.

Suç korkusunu sosyal kontrol ya da sosyal düzensizlik perspektifi üzerinden açıklamaya çalışan görüşler toplumsal yaşamda görülen düzensizliklerin bireylerin güvenlik algılarını olumsuz olarak etkilediğini bunun sonucunda ise suç korkusunun arttığını vurgulamaktadırlar. Sosyal düzensizlik perspektifi çevresel faktörlerin suç korkusu üzerindeki etkilerini incelerken bu faktörleri 2 ana başlık altında incelemektedir; fiziki bozulma ve sosyal bozulma.

Fiziksel çevresel bozulma bir bölgede kamu hizmetlerinin eksikliğini gösteren ve toplumsal düzenin bozulduğuna yönelik maddi görünümleri kapsamaktadır. Toplanmayan çöpler, terk edilmiş bozuk arabalar, metruk evler, geceleri yanmayan sokak lambaları bir bölge ya da mahalledeki çevresel bozulma işaretleri olarak nitelendirilebilir. Buna karşın bir bölge ya da mahalledeki gençlik çeteleri, uyuşturucu satıcıları, dilenciler sosyal bozulmanın işareti olarak algılanmaktadır (Mays 2001:28).

Sosyal kontrol ya da diğer adıyla sosyal düzensizlik yaklaşımı bireylerin güvenlik algılarının sadece kişisel özellikler üzerinden şekillenmediğini fiziki ve sosyal çevreye ait faktörlerin de suç korkusu açısından önem taşıdığını göstermektedir. Taylor ve Hale (1986:154) fiziki ve sosyal bozulmanın sadece kamu düzeninin bozulması gereğiyle bireylerde endişe yaratmadığını aynı zamanda kamu görevlilerinin bu sorunlarla başa çıkamadığını göstermesi açısından da suç korkusunu artırdığının altını çizmektedirler.

Sosyal problem yaklaşımı ise suç korkusunun toplumda gerçekleşen olayların aktarımıyla doğrudan ilişkili olduğunun altını çizmektedir. Bu yaklaşıma göre, olayların en az kendi niteliği kadar hatta çoğu zaman ondan daha önemli bir şekilde toplumda gerçekleşen olayların kamuoyuna aktarılma biçimleri suç korkusunu etkileyen bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır.

Modern birey günümüzde toplumda olan biteni çoğunlukla kitle iletişim araçları vasıtasıyla öğrenmektedir. Bu bakımdan toplumda meydana gelen “bir hadisenin oluşumundan çok o hadisenin nasıl aktarıldığı ve nasıl ele alındığı önemlidir” (Dolu ve diğerleri 2010:70). Bu bakımdan sosyal problem yaklaşımı kitle iletişim araçlarının suç korkusu üzerindeki etkisi bulunduğunu vurgulamakta ve dolaylı mağduriyetin bir boyutu olarak medyanın günümüzde bireylerin güvenlik algılarını şekillendiren en önemli kurumlardan birisinin olduğunun altını çizmektedir.

Medya ve suç korkusu arasındaki ilişkinin boyutları, haberin veriliş biçimi, haberin yerel, ulusal ya da evrensel bir nitelik taşıyıp taşınamaması, bireylerin sosyoekonomik, sosyokültürel düzeyleri, medya okuryazarlığının olup olmaması gibi pek çok değişkene bağlı olarak farklılık göstermektedir. Bu bağlamda medyanın bireylerin güvenlik algısına ve suç korkusuna olan etkisini anlayabilmek için basit çıkarımlarda

bulunmaktan ziyade bu ilişkinin kompleks yapısına odaklanmak daha sağlıklı analizler yapabilmeyi mümkün kılacaktır.

4. MEDYA VE SUÇ KORKUSU İLİŞKİSİ

Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte dünyanın herhangi bir yerinde gerçekleşen bir olay dakikalar hatta saniyeler içerisinde medya aracılığıyla haber yapılmakta ve kitlelere aktarılmaktadır. Gelişen iletişim ve internet teknolojileri sayesinde bireyler dünyada olup bitenlerden çok hızlı bir biçimde haber alabilmekte, gündemi televizyon, internet, akıllı cep telefonları aracılığıyla takip edebilmektedirler.

Medyanın insanların gündelik yaşamlarının bir parçası haline gelmesindeki en önemli unsurlardan birisi televizyonlardır. Televizyon en ucuz eğlence aracı olması ve popüler kültürün taşıyıcısı konumunda bulunması nedeniyle sınıf, yaş cinsiyet, etnisite gibi farklı sosyodemografik değişkenlerden bağımsız olarak her eve girmekte ve yoğun bir biçimde izlenmektedir. Televizyon her ne kadar tek yönlü bir mesajın iletildiği ve karşılıklı etkileşime dayanmayan bir forma sahip olsa da yaşam biçimlerini, tüketim kalıplarını, kültürel zevkleri, davranış kalıplarını, konuşma biçimlerini etkileyen bir unsur olarak değerlendirilebilir (Thompson 2013:18).

Televizyon günümüzde hala etkili bir kitle iletişim aracı olmasına karşın, bilişim sistemleri ve teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte internet kullanımının yaygınlık kazanması, gazeteler ve televizyon kanallarının internet üzerinden takip edilebilmesi, sosyal medya aracılığıyla bireylerin interaktif iletişim kurma olanaklarının artması gibi faktörler, son dönemde yeni kitle iletişim aracı olarak interneti ön plana çıkarmaya başlamıştır. Bu anlamda medya kavramını klasik kitle iletişim araçlarıyla sınırlandırmayıp İnterneti de bu alan içerisinde değerlendirmek konumuz açısından önem teşkil etmektedir.

Modern birey günümüzde çevresinde olup biteni televizyonlar, gazeteler ve internet aracılığıyla sürekli olarak takip etmektedir. Bu anlamda sürekli bir bilgi akışının olduğu ve bu bilgi akışının çoğunlukla tek taraflı bir biçimde gerçekleştiği akılda tutulmalıdır. Medya ve suç olgusu açısından bu durumu değerlendirdiğimizde medyanın daha fazla izlenme, okunma, tıklanma amacıyla kimi durumlarda mevcut sorunları abartarak verme eğiliminde olduğu söylenebilir.

Bireyler kendi kişisel güvenliğiyle ilgili olduklarını düşündükleri için özellikle yerel düzeydeki suç haberlerine ilgi gösterebilirler. Benzer biçimde terör eylemleri, cinayet, yaralama ve gasp olayları bireylerin ilgisini çeken haber türleridir. Medya bireylerin suç haberlerine olan ilgisini kimi durumlarda manipüle edebilmektedir. Kapitalist üretim ilişkileri içerisinde kar elde etmeyi amaçlayan medya kuruluşları okunma, izlenme oranlarını artırabilmek adına şiddet içerikleri ve görüntüleri yayınlamakta, çoğu zaman olayın boyutlarını abartarak ve duygusal boyutunu ön plana çıkararak okuyucuyu/izleyiciyi manipüle etmektedirler (Gökulu ve Hosta 2013:1838).

Şiddet haberleri okuyucunun ve izleyicinin ilgisini çekmesi bakımından gerçekte olduğundan çok daha fazla bir oranda medyada yer alabilmektedir. Suç olgusu haber değeri taşıdığı için ve ilgi çekici bulunduğu için medya tarafından sıklıkla haber yapılabilir. Williams ve Dickinson (1993:40) İngiltere’de şiddet suçlarının genel suçlar içerisinde oranının % 6 olmasına karşın İngiliz gazetelerinin genel suç haberlerine göre şiddet suçlarını % 64,5 oranında haber yaptığının altını çizmektedir. Kanada’da yapılan benzer bir çalışma, şiddet suçlarının genel suçlar içerisinde % 6’dan az olmasına karşın Kanada gazetelerinde genel suç haberlerine göre şiddet suçlarını % 50’nin üzerinde haber yaptığını ifade etmiştir (Gebotys ve diğerleri 1988).

Medyanın suç olaylarını özellikle şiddet suçlarını olduğundan çok daha fazla bir biçimde haber yapma eğilimi toplumda panik ve korku ikliminin yerleşmesine neden olabilir. Konumuz açısından değerlendirdiğimizde, bireylerin cinayet, yaralama ve gasp gibi kişisel güvenliklerini tehdit eden dolayısıyla korku ve endişe duymasına neden olan olayları medyanın çok sık, gerçekte olduğundan çok daha yoğun bir biçimde haber yapması nedeniyle bireyler bu haberlerden korku duyup kendilerini güvende hissetmeyebilirler.

Medyanın sapma ve suç olgusunu gerçekte olduğundan çok daha fazla bir biçimde abartarak sunma eğilimi ‘ahlaki panik’ kavramı üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Kavramı ilk kullanan Kriminologlardan olan Cohen (1972:94) herhangi bir durum, kişi ya da grubun toplumsal değerlere ve çıkarlara tehdit olarak algılanmasıyla beraber bu olay kişi ya da gruplara yönelik medyanın etiketleme sürecinin başladığının altını çizmekte, bu sapma ve suç olgusunun medya ve kanaat önderleri aracılığıyla büyük bir sorun olarak lanse edilme sürecinden bahsetmektedir.

Cifci (2008) kapkaç suçlarını incelediği çalışmasında medyanın suç olgusunu toplumda korku ve infial yaratacak bir biçimde ele alma sürecini ahlaki panik kavramı üzerinden açıklamaktadır. Bu anlamda medya suç olgusunu sansasyonel bir üslupla ele almakta kalmayıp sürekli ve abartılı bir biçimde haber yaparak bireylerin bu konudaki korkularını artırmaktadır.

“Ahlaki panik, toplumsal yapıda meydana gelen değişim sonucunda medya tarafından sıkça pekiştirilen sorunların toplumun genelinde yarattığı korku ve tedirginlik duygusudur. Bu korku ve tedirginlik insanların kendilerini savunma gereksinimini de beraberinde getirmekte, özellikle medya, korkunun yaygınlaşmasında ve korkuya yol açan birey ve grupların işlerini kolaylaştırmasında önemli bir etken olmaktadır.” (Cifci 2008:21).

Türkiye’de medya ve suç korkusu arasındaki ilişkiyi inceleyen çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Yapılan literatür taramasında medya ve suç korkusu arasındaki ilişkiyi inceleyen iki çalışmaya rastlanmıştır. Bunlardan ilki Erdönmez’in (2009) İstanbul’daki bireylerin suça maruz kalma korkusunun televizyon izleme oranıyla ilişkisini inceleyen çalışmasıdır. Bu çalışma bireylerin televizyon izleme oranının onların suç korkusunu artırıcı bir etkisi bulunduğunu ortaya koymuştur.

Medya ve suç korkusu arasındaki ilişkiye doğrudan odaklanan bir diğer çalışma ise Öztürk’ün (2015) Cumhuriyet Üniversitesinde öğrenim görmekte olan kız öğrencilerle yapmış olduğu çalışmasıdır. Çalışma medyadaki suç haberlerini yakından takip eden kadınların takip etmeyenlere göre daha yüksek oranda suç korkusu yaşadıklarını ortaya koymuştur.

“Örneklemin özellikle kadına yönelik şiddet haberlerinden çok etkilendiği görülmektedir. Medyadaki suç haberlerini yakından takip ettiklerini söyleyenler de sık takip etmediklerini ifade edenler de bu yönde görüş beyan etmiş, özellikle Özgecan Aslan cinayetine atıf yapmışlardır. Olayın medyada duyulmasından sonra cinsel saldırıya uğrama korkusuyla daha çok önlem almaya başladıklarını belirten katılımcılar, bir yandan cinayetin medyada sık haber konusu olmasının kadına şiddet konusunda farkındalık yarattığını ifade ederken bir yandan da cinsel suçlarla ilgili mağduriyet korkularını yükselttiğini söylemektedir. Araştırmaya katılanların hepsi, tecavüze uğrama ve öldürülme korkularının bu olayla birlikte tetiklendiğini ifade etmektedir.” (Öztürk 2015:260).

Medya spesifik bir suç olayını ya da suç olgusunu sürekli olarak gündeme getirerek bireylerin suç korkusunu artırabilmektedir. Sansasyonel bir cinayet vakası ya da şiddet, gasp olaylarının normalde gerçekleştiğinden çok yoğun bir biçimde medyada yer alması her şeyden önce bireylerin bu suçun gerçekleşme algısını değiştirmekte ve bu suçun mağduru olabileceğine yönelik endişelerini artırmaktadır.

Medya suç olgusunu gündeme taşıırken sadece nicelik itibarıyla değil içerik itibarıyla da bireylerin bu suçtan daha fazla endişe duymalarına neden olabilir. Daha çok okunma ve izlenme adına kullanılan sansasyonel üslup ve bu üslubun şiddet içeriği yüksek görüntü ve resimlerle harmanlanarak medyada yer alması bireylerin suç ve kişisel güvenliğiyle ilgili algılarının değişmesine neden olabilmektedir.

Medya ve suç korkusu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara baktığımızda şiddet içerikli haberleri takip eden bireylerin suç korkusunun daha yüksek olduğu çeşitli çalışmalarca ortaya konulmuştur (Weaver ve Wakshlag 1986, Chiricos ve diğerleri 1997, Dowler 2003). Bununla birlikte medyanın suç korkusunu artırma etkisi bireylerin sosyodemografik özelliklerine sosyoekonomik durumlarına daha önce bir şiddete maruz kalıp kalmadıklarına göre değişmektedir.

Medya ve suç korkusu arasındaki ilişkiyi cinsiyet, yaş, ırk gibi sosyodemografik değişkenler ve daha önce mağduriyet yaşanıp yaşanmadığı gibi faktörlerle birlikte ele almamız gerekmektedir. Bu anlamda tıpkı medyada yer alan bir gösterge biçimine farklı izleyiciler tarafından farklı anlamlar yüklenmesi gibi medyadaki suç haberlerinin sıklıkla yer alması izleyicilerin profillerine bağlı olarak onların üzerinde farklı etkilerde bulunacaktır.

Medya ve suç korkusu arasındaki ilişkinin bir diğer boyutunu ise şiddet haberlerinin hangi bağlam içerisinde haber yapıldığı ve bu haberlerde kullanılan içeriklerdir. Şiddet görüntülerinin çok olduğu sansasyonel bir üslubun kullanıldığı suç haberleri, okuyucu-izleyicinin suç korkusunu artırıcı bir etkiye sahip olacaktır.

Suç haberlerinin ve şiddet gösteriminin suç korkusu açısından yansımalarından biri de bu haberlerin yerel, ulusal ve uluslararası niteliğiyle ilgilidir. Sheley ve Ashkins, (1981) yapmış oldukları çalışmalarında yerel düzeydeki haberlerin suç korkusu üzerinde daha fazla etkiye bulunduğunu ortaya koymuşlardır. Benzer bir sonuç Chiricos ve arkadaşlarının(2000:755) yapmış oldukları çalışmada ortaya çıkmıştır. Buna göre yerel suç

ve şiddet haberlerinin özellikle suç oranı yüksek mahallelerde yaşayan ve daha önce bir suçun mağduru olmuş bireylerde suç korkusunu güçlü bir biçimde artırıcı etkisinin olduğu belirtilmiştir.

5. SONUÇ

Günümüzde medya bireyin yaşamında önemli bir yer tutan, yerel, ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip ettiği bir araç haline gelmiştir. Sadece gazete, televizyon ve radyo değil internet siteleri, sosyal paylaşım ağları gibi daha güncel iletişim araçları bireyin yaşamında önemli bir yere sahiptir.

Kitle iletişim araçları teknolojisindeki yenilikler, bireyin çevresiyle olan etkileşimini artırmakta, bu durum dünyada olup bitenleri daha kolay ve hızlı bir biçimde takip etmesine olanak tanımaktadır. Bununla birlikte medyanın her zaman olumlu bir işleve sahip bir etki yarattığını söylemek güçtür. Kapitalist üretim ilişkileri içerisinde kar elde etmeyi amaçlayan medya kuruluşları çoğu zaman okunma izlenme oranlarını artırabilmek adına gerçeği çarpıtarak ve abartarak verme eğilimi içerisindedir.

Medya bu ilişki çerçevesi içerisinde suç haberlerini sansasyonel ve şiddet dozu yoğun bir biçimde sunma eğilimindedir. Medyada yer alan suç haberleri çoğu zaman şiddet dozu yüksek görüntülerle ve şiddet içeriğine sahip bir üslupla servis edilmektedir(Gökulu ve Hosta 2013, Gül ve Altındağ 2015, Aydın ve diğerleri 2016). Medya bu haberleri okuyucu/izleyicileri bilgilendirip bilinçlendirmekten ziyade bir tüketim nesnesi haline getirmekte ve sorumlu yayıncılık anlayışından uzak bir anlayışla kitlelere sunmaktadır.

Medyanın şiddet haberlerini içerik ve görsel olarak şiddet dozu yüksek bir biçimde sunması bireylerin kişisel güvenlikleriyle ilgili tedirginlik duymasına ve kendilerini savunmasız hissetmelerine yol açabilir. Bununla birlikte medya ve suç korkusu arasındaki ilişkide basit çıkarımlardan ve genellemeler yapmaktan ziyade bağlamı inceleyen çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Suç korkusu ve medya arasındaki ilişkiyi inceleyen geniş kapsamlı yazın çalışmasında toplam 73 farklı çalışma incelenmiş, bu çalışmalardan 14'ü gazete okuma ve suç korkusu arasında pozitif bir ilişki bulurken 25 çalışma ise televizyon izleme sıklığı ile suç korkusu arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte incelenen 73 çalışmanın 43'ü medya ve suç korkusu arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını ortaya koymuştur(Eschholz 1997'den aktaran Ditton ve arkadaşları 2004:598). Gökulu (2012) medya ve suç korkusu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların çok farklı sonuçlara ulaşmasının sebebinin şu şekilde açıklamaktadır;

“Suç korkusu ve medya arasındaki ilişkinin çok farklı sonuçlar vermesi temelde medya ve suç ilişkisinin kompleks yapısından kaynaklanmaktadır. Medyanın bireyler üzerinde her zaman olumsuz bir etki yapacağını önermek ve bununda suç korkusuna yol açacağını ileri sürmek aşırı genelleme bir yargıdır. Medya kimi durumlarda bireyleri bilgilendirici ve suç korkusunu azaltıcı bir rol oynayabilir. Kimi durumlarda herhangi bir suçla ilgili bireylere paniğe gerek olmadığını resmi makamlar vasıtasıyla duyurabilir.” (Gökulu 2012:73).

Medya ve suç korkusu arasındaki ilişkinin farklı sonuçlar vermesi incelenen kitle iletişim aracının türünün ne olduğu, suç haberlerinin içeriği, haberin yerel mi yoksa ulusal bir nitelik mi taşıdığı, haberin hedef kitlesinin kim olduğu gibi pek çok faktöre bağlıdır. Bu anlamda suç korkusu ve medya ilişkisini ayrıntılı analizlerle göz önüne seren, bağlamı dikkate alarak medyanın hangi durumlarda suç korkusunu artırdığını hangi durumlarda böyle bir etkisinin bulunmadığı açığa çıkaran çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu tür çalışmaların artması medyanın sorumlu ve bilgilendirici yayın anlayışını ne şekilde gerçekleştireceğine yönelik somut önerilerin getirilmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Aydın, B. Kocagazioğlu, S. Arda, Ö. Gölge, Z. (2016). Basında Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Ele Alınış Biçimlerinin Karşılaştırılması, Türk Psikoloji Yazıları, 2016; 19(Özel):64-75.

Chiricos, T., Eschholz T. ve Gertz, M. (1997). “Crime, News, and Fear of Crime: Toward an Identification of Audience Effects”. Social Problems, 44(3): 342–57.

Chiricos, T., Padgett, K. and M. Gertz. (2000). "Fear, TV news, and the Reality of Crime." Criminology 38 (3): 755-785.

Cohen, S. (1972). Folk Devils and Moral Panics: The Creation of Mods and Rockers. London: Routledge

Çifci, E.G. (2008). Kapkaç suçundan hüküm giyenlerin, sosyo-demografik özellikleri, sosyal dışlanma süreçleri, suç ve diğer sapma davranışlar açısından incelenmesi. Yayınlanmamış doktora tezi. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet ABD. Ankara.

- Ditton, J., Chadee D., Farrall S., Gilchrist E. and Bannister, J. (2004). From imitation to intimidation: A note on the curious and changing relationship between the media, crime and fear of crime. *British Journal of Criminology* 44, 595–610.
- Dolu, O., Uludağ, Ş., & Doğutaş, C. (2010). Suç korkusu: Nedenleri, sonuçları ve güvenlik politikaları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1), 57-81.
- Dowler, K. (2003). Media consumption and public attitudes toward crime and justice: The relationship between fear of crime, punitive attitudes, and perceived police effectiveness. *Journal of Criminal Justice and Popular Culture*, 10, 109–126.
- Erdönmez, E. (2009). The Effect of Media on Citizens' Fear of Crime in Turkey, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, University of North Texas.
- Eschholz, S., (1997). The media and fear of crime: a survey of the research. *Journal of Law and Public Policy* 9, pp. 37–59.
- Ferraro, K, LaGrange. R. (1987). "The Measurement of Fear of Crime." *Sociological Inquiry* 57:70–101
- Ferraro, K. F. (1995). *Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk*. Albany: State University of New York.
- Fox, K. A., Nobles, M. R., & Piquero, A. R. (2009). Gender, crime victimization and fear of crime. *Security Journal*, 22(1), 24-39.
- Garofalo, J. (1979). Victimization and the Fear of Crime. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 16, 80-97.
- Gebotys, R. J., Roberts, J. V., & DasGupta, B. (1988). News media use and public perceptions of crime seriousness. *Canadian J. Criminology*, 30, 3-16
- Gökulu, G. (2012). *Perceived Risk of Victimization and Fear of Crime: Fear of Crime Among University Students in Ankara, Turkey*. Germany: Lambert Academic Pub.
- Gökulu, G. ve Hosta, N. (2013). Basında kadına yönelik şiddet haberlerinin analizi: Hürriyet, Sabah ve Posta gazeteleri örneği (2005-2008). *The Journal of Academic Social Science Studies*,6(2), 1829-1850.
- Hale, C. (1996). "Fear of Crime: A Review of the Literature". *International Review of Victimology*, 4: 79-150.
- Jackson, J. (2009). A psychological perspective on vulnerability in the fear of crime. *Psychology, Crime & Law*, 15(4), 365-390.
- Lindquist, J. H., & Duke, J. M. (1982). The Elderly Victim at Risk: Explaining the Fear-Victimization Paradox. *Criminology*, 20(1), 115-126.
- Mays, L.M (2001). *Structural Determinants of Fear of Crime*, Unpublished Doctoral Dissertation, The University of Texas at Arlington.
- Öztürk, M, Kocacık, F, Gönültaş, M, B. (2016) Suç Korkusu ve Risk Algısının Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi, *International Journal of Human Sciences*, volume 13, no:1. 1488-1502.
- Öztürk, M. (2015). "Medya ve Suç Korkusu Arasındaki İlişki", *The Journal of Academic Social Science Studies*, 36, 251-263.
- Rountree, P. W. ve Land, K. (1996) Perceived Risk Versus Fear of Crime: Empirical Evidence of Conceptually Distinct Reactions in Survey Data. *Social Forces*, 74, 1354–1377.
- Sallan Gül, S. ve Altındal, Y., (2015). "Kadın Cinayetlerinin ve Suç Korkusunun Görseller Üzerinden Medyada Yeniden Üretimi: Radikal Gazetesi Örneği", *Gündelik Hayat Sosyolojisi Açısından Suç ve Suç Korkusu*, Adem Solak ve Ömer Solak der., Hegem Yayınları: 51, Bilimsel Ve Popüler Eserler Dizisi, 1. Baskı, ISBN: 978-605-9104-05-0, Ankara, s. 536-557.
- Sheley, J and C. Ashkins. 1981. "Crime, Crime News and Crime Views." *Public Opinion Quarterly* 45: 492-506.
- Sironi, E., & Bonazzi, L. M. (2016). Direct Victimization Experiences and Fear of Crime: A Gender Perspective. *Peace Economics, Peace Science and Public Policy*, 22(2), 159-172.

- Stafford, M.C. Galle, O.R. (1984), "Victimization Rates, Exposure to Risk, and Fear of Crime," *Criminology*, 22/2: 173–85.
- Taylor, R. B., & Hale, M. (1986). Testing alternative models of fear of crime. *The Journal of Criminal Law and Criminology* (1973-), 77(1), 151-189.
- Thompson, J. B. (2013). *Ideology and modern culture: Critical social theory in the era of mass communication*. John Wiley & Sons.
- Weaver, J. and J. Wakshlag. (1986). "Perceived Vulnerability to Crime, Criminal Experience and Television Viewing." *Journal of Broadcasting and Electronic Media* 30:141-58.
- Williams, P., & Dickinson, J. (1993). Fear of crime: Read all about it? The relationship between newspaper crime reporting and fear of crime. *The British Journal of Criminology*, 33(1), 33-56.